

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Specyfika semantyczna czasowników z przyrostkiem "-nu-"/"-ną-" w języku rosyjskim i polskim

Author: Joanna Woch

Citation style: Woch Joanna. (2020). Specyfika semantyczna czasowników z przyrostkiem "-nu-"/"-ną-" w języku rosyjskim i polskim. "Acta Neophilologica" (2020), t. 1, s. 45-54. DOI: 10.31648/an.5216

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

DOI: 10.31648/an.5216

SPECYFIKA SEMANTYCZNA CZASOWNIKÓW
Z PRZYROSTKIEM *-ny-/-nq-*
W JEZYKU ROSYJSKIM I POLSKIM

VERBAL SUFFIXES *-ny-/-nq-* IN CONTEMPORARY
RUSSIAN AND POLISH LANGUAGES

Joanna WochORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5750-3571>

Uniwersytet Śląski w Katowicach / University of Silesia in Katowice

e-mail: woch.joanna@yandex.ru**Keywords:** comparative linguistics, Russian, Polish, word formation, semantics

Abstract: The aim of this paper is to demonstrate semantic similarities and differences between Polish and Russian verbs with suffixes *-ny-/-nq-*. The analyzed affixes form semantically neutral semelfactive verbs in standard Polish and Russian. The main difference can be observed in the spoken language, in which suffixes *-ny-/-nq-* form expressive semelfactive verbs. The study shows that the Russian suffix *-ny-* is more productive as it can be added to almost any durative verb stem and it is part of another suffix *-any-*, which does not have an equivalent in Polish. In Polish the expressive character of *-nq-* verbs can be achieved secondarily as a result of a metaphorization and metonymization of semantically neutral verbs.

W artykule przedmiotem analizy będą rosyjskie i polskie czasowniki bezprzedrostkowe, zawierające w swojej strukturze tematyczny formant *-ny-/-nq-*. Pomimo wielu podobieństw funkcjonalnych i znaczeniowych między rosyjskimi a polskimi czasownikami z danym formantem należy zwrócić uwagę na niektóre znaczące różnice, które nie zostały jeszcze w dostatecznym stopniu zbadane. Szczególne różnice znaczeniowe widać zarówno w języku potocznym, jak i w socjolektach. Analiza porównawcza tych czasowników jest utrudniona z powodu ich funkcjonowania głównie w formie ustnej. Ze względu na złożoność w ustalaniu różnic znaczeniowych między czasownikami z danym formantem

w języku polskim i rosyjskim materiał egzemplifikacyjny ograniczono do najważniejszych różnic i podobieństw słowotwórczych, funkcjonalnych i znaczeniowych. Przedstawiona analiza stanowi jedynie wstęp do dalszych badań i jej celem jest zasygnalizowanie problemu badawczego. Materiał egzemplifikacyjny pochodzi z literatury pięknej, zapisów mowy potocznej, wybranych słowników internetowych oraz portali społecznościowych.

Oba porównywane przyrostki, *-ny-* w języku rosyjskim oraz jego odpowiednik w języku polskim *-ną-*, są wykładnikami dwóch znaczeń: formotwórczego oraz słowotwórczego. Gramatyka akademicka języka rosyjskiego wyróżnia dwa oddzielne, homonimiczne sufiksy *-ny₁-* oraz *-ny₂-* [Русская грамматика 1980, I, 347-348]. Pierwszy sufiks, oznaczony indeksem ₁ jest formantem słowotwórczym. Za pomocą afiksu słowotwórczego *-ny(-ną-)* w obu językach: polskim i rosyjskim tworzone były czasowniki odprzymiotnikowe niedokonane, nieprzechodnie, ze znaczeniem stopniowego nasilania się cechy lub stanu nazwanego wyrazem, od którego czasownik został utworzony [Ефремова 2010, 674], np. *слепой – слепнуть, тихий – тихнуть*. R. Grzegorzcykowska czasowniki procesualne z formantem *-ną-* charakteryzuje jako oznaczające uzyskiwanie cechy ze strukturą *stawać się tym, na co wskazuje podstawa* [Grzegorzcykowska 1974, 157–158], np. *ślepy – ślepnąć, cichy – cichnąć*. Dany model słowotwórczy jest nieproduktywny zarówno w języku polskim, jak i w rosyjskim. Funkcję słowotwórczego sufiksu *-ną-* przejęły inne przyrostki, np. *-e(ć)-*, por. *mądrzeć, rdzewieć*, i nieobecny w ruszczyźnie kontaminowany *-(n)ie(ć)*, tworzący czasowniki procesualne od przymiotników, por. polskie: *gęstnieć, gorzknieć, młodnieć* [Grzegorzcykowska 1974, 158]. W języku rosyjskim funkcję przyrostka *-ny-* w znaczeniu zmiany stanu, nabierania znaczenia wyrazu fundującego realizuje produktywny sufiks *-e(ть)*, np. *густеть, мудреть, ржаветь* [Русская грамматика 1980, I, 346].

Współcześnie w obu omawianych językach nowe formy czasownikowe tworzą formotwórcze (a w mowie potocznej też słowotwórcze) przyrostki *-ną-* oraz *-ny₂-*. Za pomocą tych afiksów urabiane są zarówno w języku polskim, jak i w rosyjskim czasowniki dewerbalne, dokonane, oznaczające czynność jednokrotną (lub *akcję momentalną* [Grzegorzcykowska 1974, 157]). Dane czasowniki semelfaktywne tworzone są na ogół od podstaw niedokonanych z ogólnym znaczeniem czynności składającej się z szeregu jednorodnych aktów [Русская грамматика 1980, I, 348], np. *махать – махнуть, кашлять – кашлянуть* (*machać – machnąć, kaszleć – kaszlnąć*). W języku polskim łączliwość formotwórczego sufiksu *-ną-* jest ograniczona do podstaw wyłącznie wielokrotnych, oznaczających ruch albo dźwięk (bardzo rzadkie jest tworzenie nienormatywnych derywatów typu *siądnąć, oglądnąć*), w rosyjskim przyrostek *-ny-* nie ma tak ograniczonej łączliwości z wyrazami fundującymi.

W języku rosyjskim większość czasowników z tematycznym formotwórczym przyrostkiem *-ny-* to czasowniki stylistycznie neutralne. Nienacechowane stylistycznie są również na ogół semelfaktywa z sufiksem *-ną-* w języku

polskim. W obu językach natomiast, szczególnie często w mowie potocznej i o wiele częściej w języku rosyjskim, występuje grupa czasowników z formantami *-ну/-на-* stylistycznie nacechowanych, utworzonych od neutralnych podstaw. Ekspresywność czasowników z sufiksami *-ну/-на-* jednak jest osiągnięta w obu językach w różny sposób. W języku rosyjskim, w przeciwieństwie do polskiego, model, zgodnie z którym tworzone są czasowniki jednorazowe stylistycznie nacechowane od czasowników niedokonanych bez zabarwienia ekspresywnego, jest bardzo rozpowszechniony zarówno w języku potocznym, w języku pospolitym (ros. *просторечие*), jak i w żargonie. Derywaty mogą być okazjonalne oraz powszechnie używane. Najczęściej nie są one odnotowywane w słownikach ze względu na przejrzystość struktury i znaczenia. Formant *-ну-*, inaczej niż *-на-* w języku polskim, charakteryzuje się właściwie nieograniczoną łączliwością i może tworzyć semelfaktywa od większości podstaw (nie tylko multiplikatywnych), np.

жевать ('żuć') – *жевнуть*,
курить ('palić papierosy') – *курнуть*,
болтать ('gadać, paplać') – *болтнуть*,
купаться ('kąpać się') – *купнуться*,
шуметь ('hałasować') – *шумнуть*,
критиковать ('krytykować') – *критикнуть*,
лайкать ('lajkować z ang. *like*) – *лайкнуть*.

Derywaty tego typu mają często żartobliwy charakter i mogą posiadać różne nacechowanie ekspresywne (pozytywne lub negatywne), w zależności od kontekstu, od komponentu 'trochę', 'niedługo' do 'mocno, intensywnie' wykonać czynność.

Według A. Zalizniak i A. Szmieliowa czasowniki na *-ну-*, które utworzone są od niemultiplikatywnej podstawy, w pragmatycznej płaszczyźnie tworzą odcień pewnej cynicznej frywolności, celowej wulgarności: „Глаголы на *-ну-*, образованные от не многоактных глаголов (...) обычно стилистически окрашены: компоненты 'быстро' и 'сильно', содержащиеся в значении этого способа действия, преобразуясь в прагматической плоскости в идею «грубой силы», создают оттенок некой цинической развязности, нарочитой вульгарности” [Зализняк, Шмелев 1997, 101], por. czasowniki *курнуть*, *критикнуть* w poniższych przykładach zaczerpniętych z portalu społecznościowego Facebook:

1. – *Мы тут немного курнём?*
 – *Только через мой труп!*
 – *Прикольно. Через труп мы еще не пробовали.*
2. *В аэропорту канадского Ванкувера появились зоны для курения травы. Курнул и улетел.*
3. *Сначала не понял, даже критикнул резковато, а потом прочел внимательно (текст) до конца, и очень понравился.*

4. *Только вчера критикнула нового губернатора за плохую уборку улиц, а сегодня уже читаю в СМИ: учителей Санкт-Петербурга в субботу выгнали на уборку снега.*

Ze względu na brak analogicznych odpowiedników leksykalnych powyższe przykłady są trudne do przetłumaczenia na język polski z zachowaniem wszystkich odcieni znaczeniowych i odpowiedniego ładunku emocjonalnego. Znacznie utrudnione jest zastąpienie analizowanych rosyjskich form czasownikowych polskimi z sufiksem *-нq-* ze względu na jego ograniczoną łączliwość słowotwórczą z polskimi podstawami. Być może najbardziej odpowiednimi polskimi wariantami oddającymi znaczenie rosyjskich czasowników *критикнуть* i *курнуть* byłyby leksemy *zjechać* ('krytykować') i *zajarać* ('zapalić'), ale utracona zostanie momentalność akcji wyjściowego czasownika jednokrotnego. Nie można całkowicie wykluczyć istnienia polskich strukturalnych odpowiedników niektórych wyżej wymienionych rosyjskich czasowników utworzonych od niemultiplikatywnych podstaw, czyli *jarnać*, *krytyknać*. Są to jednak derywaty o charakterze okazjonalnym, niestosowane przez rodzimych użytkowników języka polskiego, o czym świadczy bądź zupełny brak odnotowanych przez Narodowy Korpus Języka Polskiego użyć tych czasowników (*krytyknać*), bądź jednostkowe ich wykorzystanie (*jarnać* pojawia się wyłącznie w znaczeniu 'palić marihuanę'). Czasownik *jarnać* (lub *jarnać się*), oprócz wyżej wymienionego znaczenia 'palić marihuanę', realizuje też znaczenie 'zorientować się, domyślić się':

1. *Ponad miesiąc czasu żaden z mechaników nie mógł jarnać co może pukać przy lewym w moim tikaczu¹.*
2. *Nie było to zbyt trudne bo jako jedyna osoba w biurze mam ponad 1,9m wzrostu i nie trudno się jarnać, że coś jest nie tak².*

Nie występuje w języku polskim odpowiednik rosyjskiej formacji *-а-ну-ть*, w której skład wchodzi formant *-ну-*. Dana formacja jest traktowana przez gramatykę akademicką jako odrębny sufixs [*Русская грамматика* 1980, I, 347]. W języku rosyjskim w mowie potocznej, w mowie pospolitej (просторечие) i w żargonach przyrostek *-а-ну-ть* tworzy czasowniki semelfaktywne wyłącznie ekspresywne z następującymi semami 'gwałtownie', 'intensywnie' oraz 'ordynarnie', np. *долбануть*, *резануть*, *рубануть*, *сказануть*, *хлестануть* itp. Derywaty mogą być tworzone zarówno od podstaw niedokonanych, jak i dokonanych. Możliwe jest również tworzenie podwójnych derywatów z sufiksem *-ну-* i *-а-ну-* od tej samej podstawy, por. *резнуть* i *резануть* (od *резать*), *мазнуть* i *мазануть* (od *мазать*) i in. Różnica między czasownikami w podobnych parach ogranicza się do stopnia ostrości (czy gwałtowności) czynności lub ekspresywności [*Зализняк, Шмелев* 1997, 101].

¹ <https://zlosniki.pl/topic/2177/ju%C5%BC-nie-wali/3?lang=pl> [Dostęp 10 II 2020].

² <https://www.wykop.pl/wpis/47197825/czesc-wszystkim-dzis-po-trzydniowym-urlopie-wroci/> [Dostęp 10 II 2020].

Ekspresywne derywaty tworzone za pomocą przyrostka *-ану-ть* szczególnie często występują w mowie młodego pokolenia osób rosyjskojęzycznych. Powszechność danego przyrostka należy tłumaczyć łatwością w seryjnym tworzeniu za jego pomocą nacechowanych emocjonalnie, strukturalnie i semantycznie przejrzystych derywatów. Przejrzystość i niezmienność struktury jest zachowana również w formach czasu przeszłego (w przypadku sufiksu *-ну-*, w formach czasu przeszłego mamy do czynienia z wariantami form³, por. *гиб/гибнул, мерз/мерзнул, кис/киснул, пах/пахнул* [Ожегов, Шведова 2006], oraz na płaszczyźnie prozodycznej. W odróżnieniu od derywatów jednokrotnych z sufiksem *-ну-*, które nie mają jednakowej charakterystyki akcentowej (akcent może padać zarówno na podstawę, jak i na sufiks), w czasownikach z *-ану-* akcent pada we wszystkich formach na drugą samogłoskę sufiksu. Nacechowanie emocjonalne w danych czasownikach, w zależności od sytuacji lub kontekstu, może być pozytywne lub negatywne, a derywaty przydają wypowiedzi pewnej żargonowej swojskości. Wszystkie czasowniki z formantem *-ану-* oznaczają nie tylko czynność jednokrotną, lecz także wykonaną gwałtownie, z siłą i w sposób ordynarny, zuchwały (грубо) [Зализняк, Шмелев 1997, 100-101], np.

сказануть (od *сказать* ‘powiedzieć’),
шутануть (od *шутить* ‘żartować’),
страдануть (od *страдать* ‘cierpieć’),
лежануть (od *лежать* ‘leżeć’),
тусануть (od *тусовать* ‘imprezować’),
тупануть (od *тупить* ‘nie ogarniać, wolno myśleć’),
травануться (od *травиться* ‘truć się’),
грабануть (od *грабить* ‘kraść’),
психануть (od *психовать* pot. ‘odbijać komuś’),
бомбануть (od *бомбить* ‘bombardować’) i in.

Poniżej przytoczono kilka przykładów użycia wyżej opisanych czasowników zaczerpniętych z Internetu:

1. **Сказанули** личного: как и почему заговариваются чиновники⁴ (nagłówek artykułu z portalu Известия).
2. Но Лесин **психанул** и потопал в свой, забронированный ради бутылки, отель подешевле⁵.
3. Можно незаметно перерезать вены, можно **травануться**, даже застрелиться при желании можно без шума⁶.

³ Podobna wariantowość form występuje w języku polskim w formach czasowników na *-ną-* w czasie przeszłym, por. *marzt/marznął, ślept/ślepnął, milkł/milknął* i in.

⁴ <https://iz.ru/808972/ekaterina-korinenko/skazanuli-lichnogo-kak-i-pochemu-zagovarivaiut-sia-chinovniki> [Dostęp 19 X 2019].

⁵ https://www.facebook.com/search/top?q=%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%83%D0%BB&era=SEARCH_BOX [Dostęp 19 X 2019].

⁶ А. Лукьянов. 2001. Палка. „Октябрь” № 12.

4. *Решила **страдануть**. Типа подоконник, плед, кофе, сигарета...Ж@па не поместилась на подоконнике, свалилась, запуталась в пледе, облилась кофе. Короче, не умею я страдать!!!⁷.*

Zdecydowana większość ekspresywnych derywatów z *-ану-ть* funkcjonuje wyłącznie w języku mówionym i podobnie jak w przypadku czasowników z przyrostkiem modyfikacyjnym *-ну-* również wyżej wymienione czasowniki z formantem *-ану-* są nieprzetłumaczalne na język polski z użyciem analogicznych czasowników z formantem *-на-*.

Rosyjskim sufiksom *-ну-* i *-ану-* tworzącym w mowie potocznej derywaty z odcieniem znaczenia ‘ostro’ i ‘gwałtownie’ w języku polskim odpowiada przyrostek *-на-*. Podobnie jak w ruszczyźnie, w języku polskim derywaty modyfikacyjne jednokrotne i ekspresywnie nacechowane z formantem *-на-* przynależą zwykle do potocznej odmiany języka. Inaczej jednak niż w ruszczyźnie, w której nacechowanie emocjonalne osiąga się bądź przez przyłączenie afiksu *-ану-*, bądź połączenie afiksu *-ну-* z niemultiplikatywną podstawą, w języku polskim w semelfaktywach potocznych ekspresywność derywatów jest wyłącznie wtórna. Wynika to z ograniczonej łączliwości formantu *-на-*, który nie tworzy w języku polskim analogicznych jak w języku rosyjskim serii regularnych (przejrzystych strukturalnie i znaczeniowo) derywatów nacechowanych stylistycznie. Nacechowanie emocjonalne czasowników jednokrotnych osiąga się na ogół poprzez metaforyzację i metonimizację jednostek już istniejących, stylistycznie neutralnych. W celu ustalenia, w jakim stopniu i w jaki sposób w języku polskim jest osiągnięta ekspresywność przyrostka *-на-*, przeanalizowałam materiał językowy, który został wyekscerpowany z odpowiednich opracowań leksykograficznych, stron oraz słowników internetowych. W pierwszym etapie zanalizowałam czasowniki z sufiksem *-на-* na podstawie *Słownika gramatycznego języka polskiego* [Saloni, Woliński i in. 2015] i wybrałam te z nich, które – według mojej kompetencji językowej – są nacechowane ekspresywnie. Uzyskana w ten sposób część materiału językowego została następnie obiektywizowana na bazie *Słownika języka polskiego* pod red. W. Doroszewskiego (dalej SD) i *Słownika języka polskiego* PWN (dalej SJP). Wzięto pod uwagę kwalifikatory stylistyczne, ilustracje użyc danych czasowników jednokrotnych oraz znaczenie leksemów fundujących. Zabiegi te pozwoliły uznać za ekspresywne te leksemy potoczne (około 60 czasowników bezprzedrostkowych), które najczęściej wskutek metaforyzacji i metonimizacji utraciły bezpośrednią zależność semantyczną od podstawy słotwórczej [Lubaś 2003, 381] bądź też leksem fundujący utracił znaczenie, które realizowane jest współcześnie jedynie przez czasownik semelfaktywny, np. *kropnąć, sypnąć, chlasnąć, prysnąć, grzmotnąć, palnąć, golnąć, hulnąć, chlapnąć, kipnąć, sieknąć, lyknać, warknąć, ścignąć, śmignąć, buchnąć* i in. Poniżej przedstawione zostały przykłady czasowników *golnąć*,

⁷ <https://www.instagram.com/p/BgG1OAp5Ci/> [Dostęp 19 X 2019].

palnąć i *prysnąć*, a także ich znaczenia w mowie potocznej oraz w odmianie standardowej.

Golnąć – potocznie ‘wypić porcję alkoholu’ [SJP]; (na poziomie odmiany potocznej to monosemiczny leksem), czasownik dokonany od *golić* w znaczeniu żartobliwie ‘pić, popijać wódkę, wino itp.’ [SD].

Golić w odmianie standardowej ma dwa znaczenia:

1. ‘usuwać włosy lub zarost tuż przy skórze’;
2. pot. ‘pozbawiać kogoś pieniędzy’.

Według SD *golić*

1. tylko niedokonany ‘usuwać włosy, zarost twarzy brzytwą lub żyłką’;
- w znaczeniu przenośnym:

1. ‘kosić’;
2. pot. ‘oszukiwać, naciągać kogo, pozbawiać pieniędzy’.

W mowie potocznej leksem fundujący *golić* w znaczeniu ‘pić alkohol’ utracił znaczenie, które we współczesnej polszczyźnie potocznej reprezentowane jest wyłącznie przez czasownik jednokrotny.

Czasownik *palnąć* również zachował utracone znaczenia wyrazu fundującego (‘strzelać’ i ‘mówić coś szybko, bez namysłu’).

Czasownik *palnąć* w mowie potocznej realizuje trzy znaczenia:

1. ‘uderzyć’;
2. ‘strzelić’;
3. ‘zrobić, powiedzieć coś śmiało, bez namysłu’ [SJP].

Czasownik *palić* w odmianie standardowej:

1. ‘rozniecać i podtrzymywać ogień w celu ogrzania wnętrza, gotowania, oświetlenia itp.’;
2. ‘włączać urządzenie będące źródłem światła’;
3. ‘niszczyć coś ogniem’;
4. ‘wciągać do płuc dym z żarzącego się papierosa, fajki, cygara i go wydychać’;
5. ‘oddziaływać na kogoś lub na coś wysoką temperaturą’;
6. ‘wywoływać uczucie pieczenia, silnego gorąca, piekącego bólu’;
7. ‘przygotowywać coś, poddając to działaniu wysokiej temperatury’;
8. ‘wywoływać jakieś silne, męczące uczucie’;
9. ‘popelniać błąd przy wykonywaniu skoku, rzutu itp.’;
10. daw. ‘strzelać’;
11. daw. ‘mówić coś szybko, bez namysłu’ [SJP, SD].

W mowie potocznej *palnąć* jest komponentem trzech utrwalonych połączeń wyrazowych, a co za tym idzie, realizuje trzy znaczenia (przykłady użyte zaczerpnięto z Narodowego Korpusu Języka Polskiego):

1. W znaczeniu ‘uderzyć’ występuje zwykle w połączeniu *palnąć kogo? w co?*, np. *Babka nigdy nie przeszła obok, żeby mnie nie uszczypnąć, kopnąć albo palnąć w łeb.*

2. Znaczenie ‘strzelić’ realizowane jest na ogół w zwrocie **palnąć** *sobie w łeb* (‘zastrzelić się’, ‘popęłnić samobójstwo’).
3. Znaczenie ‘powiedzieć coś szybko, bez namysłu’, najczęściej ogranicza się do *palnąć głupstwo*, np. *Cały czas myślisz tylko o tym, żeby nie popęłnić żadnej gafy, nie **palnąć** żadnego głupstwa itp.*

Realizacja znaczenia przenośnego podstawy przez czasownik semelfaktywny może być prześledzona na przykładzie czasownika *prysnąć*. W mowie potocznej to monosemiczny leksem ze znaczeniem ‘uciec w pośpiechu’ [SJP]. Bezpośrednia zależność semantyczna od leksemu fundującego jest trudna do odnalezienia, niewątpliwie ‘uciec w pośpiechu’ należałoby wyjaśnić poprzez znaczenie ‘przenieść się w powietrzu w postaci kropel, drobnych cząstek, kawałków itp.’.

Znaczenia leksemu *pryskać* w odmianie standardowej są następujące:

1. ‘spowodować przemieszczanie się w powietrzu kropel albo drobnych cząstek czegoś’;
2. ‘przenieść się w powietrzu w postaci kropel, drobnych cząstek, kawałków itp.’;
3. ‘ulec zniszczeniu, rozpaść się na kawałki’;
4. ‘o nastrojach, uczuciach: szybko przeminąć’;
5. ‘zraszać rośliny środkami chemicznymi, by uchronić je przed chorobami i szkodnikami’.

Wtórna ekspresywność obserwuje się również wśród rosyjskich semelfaktywów, które w standardowej odmianie języka są stylistycznie neutralne, np. *махнуть бутылку* (w znaczeniu ‘wypić’), por. *махать* – *махнуть* (pol. *tachać* – *tachnąć*), *стукнуть*, *треснуть* (uderzyć) i in.

Semelfaktywa z przyrostkiem *-nq-* funkcjonują też w slangu młodzieżowym. Tworzone są bądź przez metaforyzację lub metonimizację podstawy (czasownika niedokonanego), np. *dźwięknąć* (w znaczeniu ‘zadzwonić’, np. *Jest w porzo, ale następnym razem **dźwięknij** do mnie, bo o ile się nie mylę, to tutaj też macie coś do załatwienia, i to chyba za grubszą kaskę, nie?⁸*), bądź okazjonalnie, bezpośrednio od podstawy obcej, najczęściej czasownika lub rzeczownika angielskiego (taki proces również można zaobserwować w rosyjskim slangu młodzieżowym). W przypadku czasowników jednokrotnych derywowanych od podstaw obcych zniesione zostaje ograniczenie strukturalno-semantyczne w łączliwości przyrostka *-nq-*. Podstawa obca zostaje jednocześnie poddana procesowi adaptacji fonetycznej i derywacji sufiksальной. Powstaje w ten sposób nowy sposób derywacji, czyli sufiksacja od tematu obcego, w wyniku której powstają derywaty hybrydalne. Według Anny Nagórko struktury hybrydalne nie są derywatami, ponieważ nie zachodzi stosunek motywacji słotwórczej między wyrazem fundowanym a podstawą [Nagórko 2007, 204], np.

⁸ G. Malkani. 2007. *Londonistan*. Przeł. Świerkocki M. Warszawa: W.A.B.

dednąć (w grach komputerowych ‘umrzeć’ lub ‘zabić kogoś’) ‘to be dead’ (ros. *дэднуть, килльнуть*), por. *Jeżeli dednę gracza o niższym lvl’lu to grozi mi kara?*⁹

luknąć ‘spojrzeć, zajrzeć’ ang. ‘to look’ (ros. *лукать – лукнуть*), por. *Luknij, czy nauczyciel idzie, bo muszę zajrzeć do dziennika*¹⁰.

kombeknąć (‘wrócić’) od ang. *to come back* (ros. *комбэ́кнуть*), por. *Wziąłem komnąłem pod szop (...) potem slajdowałem po sterzejach i żłopiąc Emdeka, kombeknąłem do hausa*¹¹.

Na podstawie przeanalizowanego polskiego i rosyjskiego materiału egzemplifikacyjnego należy stwierdzić, że tworzenie jednokrotnych czasowników z sufiksem *-ną* w języku polskim oraz *-ny* oraz *-аny* w języku rosyjskim to procesy o różnym stopniu produktywności zarówno w odmianie standardowej języka, jak i w języku potocznym, o czym świadczą dane liczbowe zebrane na podstawie *Słownika gramatycznego języka polskiego* [Saloni, Woliński i in. 2015] oraz *Грамматический словарь русского языка* [Зализняк 2008]. Zakres ilościowy omawianych zjawisk, czyli liczba czasowników jednokrotnych nacechowanych emocjonalnie, w obu językach jest następujący: w języku polskim – około 60 bezprzedrostkowych semelfaktywów z sufiksem *-ną*, w rosyjskim – około 50 czasowników z przyrostkiem *-аny* oraz około 35 semelfaktywów na *-ny* utworzonych od niemultiplikatywnych podstaw. Podane dane mają charakter przybliżony i nie oddają rzeczywistego zakresu zjawiska w języku rosyjskim, ponieważ dokładne obliczenia nie są możliwe ze względu na funkcjonowanie ekspresywnych semelfaktywów głównie w formie ustnej, których funkcjonowania słowniki nie odnotowują. Brak odnotowań słownikowych jest spowodowany łatwą odtwarzalnością modelu słowotwórczego i seryjnością tworzenia potocznych i ekspresywnie nacechowanych czasowników jednokrotnych z przyrostkami *-аny*- *-ny*-.

Inaczej jest osiągnięta ekspresywność semelfaktywów w obu językach w odmianie potocznej języka. W języku polskim nacechowane ekspresywnie są te spośród czasowników jednokrotnych, które utraciły bezpośrednią zależność semantyczną od wyrazu fundującego bądź (w dużo mniejszym stopniu) zostały utworzone od podstaw zapożyczonych.

W języku rosyjskim ekspresywność osiąga się zarówno przez sufiks *-аny*, jak i *-ny*, za pomocą których tworzy się jednokrotne, potoczne czasowniki nacechowane ekspresywnie. Przyrostek *-аny* nie ma odpowiednika w języku polskim, co w znacznym stopniu utrudnia przekład semelfaktywów zawierających dany sufiks. Funkcjonowanie oraz semantyka czasowników jednorazowych w języku literackim i mowie potocznej we współczesnym języku polskim i rosyjskim

⁹ https://dogry.pl/margonem/qaa/1663502/jezeli-dedne-gracza-o-nizszym-lvl-lu-to-grozi-mi-kara/?lead=promotion&utm_campaign=SEO&utm_target=forum&utm_format=www.google.pl&utm_source=other&language=pl [Dostęp 19 X 2019].

¹⁰ http://leksykony.interia.pl/gwara?nr_strony=36&nr_paczki=733&kid=18 [Dostęp 19 X 2019].

¹¹ <https://www.miejski.pl/> [Dostęp 19 X 2019].

wymaga bardziej szczegółowych badań. Analizowane przykłady czasowników wskazują również na ciągłą potrzebę przeprowadzania badań porównawczych polsko-rosyjskich w zakresie słowotwórstwa i semantyki przyrostków.

Bibliografia

- Efremova Tat'ána Fëdorovna. 2010. *Orfografičeskij, slovoobrazovatel'nyj, morfeŋnyj slovari russkogo âzyka*. Moskva: Izdatel'stvo Astrel' [Ефремова Татьяна Федоровна. 2010. *Орфографический, словообразовательный, морфемный словари русского языка*. Москва: Издательство Астрель].
- Grzegorzycyk Renata. 1974. *Zarys słowotwórstwa polskiego. Słowotwórstwo opisowe*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Lubaś Władysław. 2003. *Polskie gadanie. Podstawowe cechy i funkcje potocznej odmiany polszczyzny*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Nagórko Anna. 2007. *Zarys gramatyki polskiej*. Warszawa: PWN.
- Ožegov Sergej Ivanovič, Švedova Nataliá Ū'evna. 2006. *Tol'kovyj slovar' russkogo âzyka*. Moskva: А ТЕМП [Ожегов Сергей Иванович, Шведова Наталия Юльевна. 2006. *Толковый словарь русского языка*. Москва: А ТЕМП].
- Russkaâ grammatika*. I. 1980. Red. Švedova N.Ū. Moskva: Izdatel'stvo Nauka [*Русская грамматика*. I. 1980. Red. Шведова Н.Ю. Москва: Издательство Наука].
- Saloni Zygmunt, Woliński Marcin, Wołosz Robert, Gruszczyński Włodzimierz, Skowrońska Danuta. 2015. *Słownik gramatyczny języka polskiego*. Wyd. 3 online. Warszawa. *Słownik języka polskiego*. Red. Doroszewski W. W: <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/lista>. *Słownik języka polskiego*. W: <https://sjp.pwn.pl/>.
- Tošovič Branko. 2006. *Ėkspressivnyj sintaksis glagola russkogo i serbskogo/horvatskogo âzykov*. Moskva [Тошович Бранко. 2006. *Экспрессивный синтаксис глагола русского и сербского/хорватского языков*. Москва].
- Waszakowa Krystyna. *O derywatach analogicznych i słowotwórstwie analogicznym*. W: <https://portal.uw.edu.pl/documents/9763960/10288234/wszak2.pdf> [Dostęp 19 X 2019].
- Zaliznâk Anna Andreevna, Šmelev Aleksej Dmitrievič. 1997. *Lekcii po russkoj aspektologii*. Mûnhen: Verlag Otto Sagner [Зализняк Анна Андреевна, Шмелев Алексей Дмитриевич. 1997. *Лекции по русской аспектологии*. Мюнхен: Verlag Otto Sagner].
- Zaliznâk Andrej Anatol'evič. 2008. *Grammatičeskij slovar' russkogo âzyka: Slovoizmenenie*. Moskva: AST-Press [Зализняк Андрей Анатольевич. 2008. *Грамматический словарь русского языка: Словоизменение*. Москва: АСТ-Пресс].
- <http://leksykony.interia.pl/gwara>
<https://dogry.pl>
<https://iz.ru>
www.facebook.com
www.instagram.com
www.miejski.pl